

Panium - Tirada Shan

Tuugadii Dadkaaga: Kor-u-qaadistii iyo Dhicistii Rooma ee Waxsii sheegidda

Jeff Pippenger
2025-03-05

Kitaabka Daanyeel waxa uu daaha ka roгаа sheeko nebiyadeed oo yaab leh, isaga oo tolaya mabda'a ku-celcelin iyo ballaadhin ah oo ka dhex socda waxyiyaashiisa, laga bilaabo taaladii biraha kala duwan ka samaysnayd ee cutubka 2 ilaa isku-dhacyadii boqornimo ee aadka u murugsanaa ee cutubka 11. Gudaha qaab-dhismeedkan, waxa ka soo baxaya dood xoog leh: Dagaalkii Actium ee 31 BC, oo ku dhammaaday dhicitaankii Masar ee 30 BC, waxa uu u taagan yahay rumoobid muhiim ah oo ah Daniel 11:25, 26, isaga oo calaamadaynaya waaberigii 360-kii sano ee sarreyntii Roomaankii jaahiliga ahaa.

Daanyeel 11 waxa uu ku bilaabmaa kacitaanka iyo dhicitaanka boqortooyooyinka ka dambeeyey dhimashadii Iskandarka Weyn sannadkii 323 BC. Hase yeeshee, marka la gaadho aayadda 14, isbeddel baa dhacaya. Qiyaastii 200 BC, markii Antiochus III (Magnus) isu diyaarinayey Dagaalkii Panium ee uu la geli lahaa boqorka-ilmaha ah ee Ptolemy V, Rooma ayaa soo faragelisay, iyada oo aan ahayn oo keliya daawade meel taagan, balse ah “tuugagga dadkaaga.” Iyadoo ka welwelsan sugidda sahayda sarreenka Masar xilligii qalalaasaha Hellenistikada, Rooma waxay muujisay saamaynteeda intii lagu jiray Dagaalkii Labaad ee Makedoniya (200–197 BC), taas oo gogol u sii dhigtay kaalinteeda nebiyadeed.

Xukunkii Rooma ee Yuhuudda ku Haysatay

Marka hore loo dhaqaajiyo sannadkii 63 BC, aayadda 16 waxay heshaa dhammaystirkeeda markii Pompey uu xoog ku qabsado Yerusaleem, isagoo galay Quduuska Quduusyadiisa kuna adkeystay taliskii Roomaanka ee “dhulka sharafta leh.” Halkaas ka dib, aayadaha 17 ilaa 22 waxay raadraacaan isku xigxiga shaqsiyaad Roomaan ah: ololeyaashii bari ee Pompey, guulahii iyo dilkii Julius Caesar ee sannadkii 44 BC, xukunkii Augustus Caesar ee cashuur ururinta (sida lagu xusay Luukos 2:1) oo dhammaaday sannadkii 14 AD, iyo Tiberius oo kormeerayay iskutallaabta Masiixa sannadkii 31 AD, markii “amiirkii axdiga” la jebiyey. Xarriiqa nebiyadeed ee ka bilaabma Pompey ee Yerusaleem ilaa Titus ee Yerusaleem sannadkii 70 AD, waxay soo bandhigaysaa xarriiqa taliskii Rooma ee ku sarreeyey dadka Ilaah.

Laga bilaabo jeneraal Roomaan ah oo nijaaseeyey macbudka ilaa dhammaadka markuu jeneraal Roomaan ahi dumiyey macbudka, waxaa muuqata saxiixa Alfa iyo Oomega. Iyadoo lagu bilaabay nijaasayn laguna soo afjarayo dumin, xariiqda taariikheed sidoo kale waxay ka kooban tahay nijaasaynta iyo duminta Kan isagu naftiisa ka yidhi, “Macbudkan dumiya, oo saddex maalmood gudahood ayaan haddana ku kicin doonaa.” Runta waxay ka kooban tahay xarafka koowaad, kan saddex iyo tobnaad, iyo kan ugu dambeeya ee alifbeetada Cibraaniga, xariiqda ka bilaabmaysa Pompey kuna dhammaanaysa Titusna waxay ku jirtaa dumin macbud oo dhexda ah,

taas oo uu matalo iskutallaabta dhexda ee saddexdii iskutallaabood ee la taagay isla bartamaha toddobaadka uu Masiixu u yimid inuu axdiga xaqiijiyo. Aayadaha lix iyo tobnaad ilaa labaatan iyo labaad waxay matalaan xariiq nebiyadeed oo xambaarsan saxiixa runta. Waxaa jira dhawr xariiqood oo nebiyadeed oo muhiim ah oo ku dhex jira taariikhda ay aayadahani metelaan, hase yeeshee mawduuca ugu weyn ee xariiqdu waa xukunkii iyo sarreyntii Rooma ku haysay Yuhuudda.

Isbahaysiyo iyo Heshiisyo

Aayadda 23aad “way ku celisaa oo way sii ballaadhisaa” iyada oo dib ugu laabanaysa 161–158 BC, markii Yuhuuddu oo uu hoggaaminayay Yahuuda Makkabiyaas ay axdi la galeen Rooma (1 Maccabees 8). Tani waxay iftiiminaysaa xeeladda gaarka ah ee Rooma ee dhismaha boqortooyo—guulaysi lagu maro heshiisyo iyo isbahaysiyo, hab ka duwan kii kuwii ka horreeyay. Aayadda 24aadna waxay soo gabagabaynaysaa marxaladdan, iyada oo sheegaysa in Rooma “ay xeeladaheeda ka sii saadaalin doonto qalcadaha, xataa ilaa wakhti.”

Oo markii axdi lala dhigtay ayuu khiyaano ku shaqayn doonaa; waayo, wuu soo kici doonaa, oo xoog buu ku yeelan doonaa dad yar. Nabadgelyo ayuu ku geli doonaa xataa meelaha ugu barwaaqada badan ee gobolka; oo wuxuu samayn doonaa wax ayan awowayaashiis samayn, ama awowayaashood; wuxuu iyaga ku dhex qaybin doonaa boolida, iyo dhacii, iyo maalka; haa, oo wuxuu ka fikiri doonaa xeeladihiisa ka geesta qalcadaha xooggan, ilaa wakhti. Daanyeel 11:23, 24.

In Muddo Ah

Ereyga loo tarjumay “against” waxaa loo fahmi karaa ereyga “from”. Rooma waxay ka saadaalisaa xeeladeheeda “from”. Ereyga “from” ee aayadda ku jira wuxuu tilmaamayaa magaalada Rooma, oo ah wadnaha siyaasadeed iyo millatari ee boqortooyada, inay tahay saldhigga xeeladaheeda. “Waqtiga” si nebiyad ahaan ah waa 360 sano, isagoo bilaabmaya markii Masar dhacdo 30 BC kaddib Actium, kuna dhammaanaya sannadka 330 markii Constantine ka tago Rooma una guuro Constantinople.

Aayadaha 25 iyo 26 waxay si toos ah diiradda u saaraan Actium laftiisa.

Oo isagu wuxuu xooggiisa iyo geesinimadiisa ku kicin doonaa boqorka koonfureed isagoo wata ciidan weyn; boqorka koonfureedna waxaa loo kicin doonaa dagaal isagoo wata ciidan aad u weyn oo xoog badan; laakiinse ma uu taagnaan doono, waayo, waxaa isaga laga qoolqooli doonaa xeelado. Hubaal kuwa wax ka cuna qaybta cuntadiisa ayaa baabbi'in doona isaga, oo ciidankiisuna wuu fatahi doonaa; qaar badanna iyagoo la laayay ayay dhici doonaan. Daanyeel 11:25, 26.

Sannadkii 31 BC, Octavian, isagoo matalaya Rooma oo ah “boqorkii woqooyi,” wuxuu ciidammadiisii u abaabulay ka dhan ah Masartii Cleopatra, “boqorkii koonfureed,” dagaal badeed aad u weyn oo taariikhi ah. “Ciidan aad u weyn oo xoog badan” oo ay lahaayeen Antony iyo Cleopatra wuu liitay, waxaana jabkiisa sababay “xeelado” istaraatiiji ah (tabihii Agrippa) iyo khiyaanooyin—goosashooyin kaga yimid xulafadii Antony iyo dib-u-gurashadii Cleopatra intii

dagaalku socday. Markii la gaaray 30 BC, Masar waxay noqotay gobol Roomaan ah, taasoo billowday xukunkii Rooma jaahilka ah ee aan cidina la tartamin. Muddadan 360-ka sano ah, laga bilaabo 30 BC ilaa 330, waxay la jaanqaadaysaa sarreyntii Rooma ee ku salaysnayd qalcaddeedii asalka ahayd, ilaa beddelkii Constantine uu “dhulka ku tuuray” qalcaddaas, sida uu Daniel 8:11 sii sheegay.

Haa, isagu wuu is-weyneeyey xataa ilaa Amiirka ciidanka, oo isaga aawadiis allabarigii joogtada ahaa waa laga qaaday, oo meeshiisii quduuska ahaydna waa la dumiyeey. Daniel 8:11.

Markii Constantine uu magaalada Rooma ku beddelay magaalada Constantinople, wuxuu magaalada Rooma uga tegey farqi awoodeed oo u furnaa kiniisadda baadariga si ay u qabsato kursiga xukunka ee ay magaalada Rooma matalaysay. Falkaasu wuxuu dhammaystiray aayadda labaad ee Muujintii cutubka saddex iyo tobnaad.

Oo bahalkii aan arkayna wuxuu u ekaa shabeel; cagihisuna waxay ahaayeen sida cagaha orsada, afkiisuna sida afka libaaxa; oo bahalkiina masduulaagii wuxuu siiyey xooggiisii, carshigiisii, iyo amar weyn. Muujintii 13:2.

Daani'eel 8, laba eray oo Cibraani ah oo kala duwan, kuwaas oo labadaba loo tarjumay “meesha quduuska ah,” ayaa kala soocaya qisada meesha quduuska ah ee ku jirta kitaabka Daani'eel. Kitaabka Daani'eel waxa uu metelaa dagaal u dhexeeya Masiixa iyo Shayddaanka, sida lagu muujiyey wakiillada dhulka ee Masiixa iyo Shayddaanka. Baabuloon, oo ah wakiilka dhulka ee Shayddaanka, ayaa qabsata Yerusaaalem bilowga Daani'eel, Yerusaaalema waxay qabsataa Baabuloon aayadda shan iyo afartanaad ee cutubka kow iyo tobnaad. Boqortooyooyinka ay metelaan magaalada Yerusaaalem iyo magaalada Baabuloon waa “meelo quduus ah oo xoog leh.” Magaalooyinka Baabuloon iyo Yerusaaalem labaduba waa meelo quduus ah oo xoog leh, labadubana waxay magaalada gudaheeda ku leeyihiin macbudyo u gaar ah. Macbudka Pantheon wuxuu ku yaal magaalada Rooma, macbudka Yerusaaalem ku yaallana waa dhiggiisa ku jira sheekada nebinnimada. Baabuloon iyo magaalada Rooma waa kuwa been-abuur ahaan uga dayda Yerusaaalem.

Daanyeel 8, labada eray ee Cibraaniga ah waa “miqdash” ee ku jira aayadda 11, halkaas oo geeskii yaraa (Roomaankii jaahiliga ahaa) uu dumiyo “meesha quduuskiisa” (magaalada Rooma), markii Constantine uu u guuray halkaas 330. Erayga kale waa “qodesh” ee ku jira aayadaha 13, 14, halkaas oo macbudka Ilaah uu sugayo in la nadiifiyo 2300 maalmood dabadeed. In kastoo labada erayba loo tarjumo macbud, “miqdash” wuxuu matali karaa qalcadda Ilaah ama qalcad jaahili ah, halka “qodesh” Kitaabka Quduuska ah gudaheeda lagu isticmaalo oo keliya inuu matalo macbudka Ilaah.

Daaniyeel 11:31, “meesha quduuska ah ee xoogga” (magaalada Rooma) waa la nijaaseeyaa marka Barbariyiinta iyo Vandaalladu dagaal keenaan magaalada Rooma. “Gacmaha” ee aayadda ku jira waxay ka bilaabmeen Koloofis sannadkii 496, waxayna sii socdeen ilaa Rooma baadariga ahi si buuxda u sarreyso sannadkii 538, markaas oo Oostoorogoodhkii laga eryo magaalada.

Khadka nebinnimada ee ka bilaabma Actium wuxuu ka sii gudbaa 330. “Maraakiibta Kitiim” ee aayadda 30 waxay tilmaamayaan Vandal-kii uu hoggaaminayay Genseric, kuwaas oo Rooma dhacay sannadkii 455, taasoo muujinaysa burburkii Rooma Galbeed. Markaas ayaa Rooma Baabawi kacdaa, iyadoo xukunta laga bilaabo 538 ilaa 1798; muddo 1260 sano ah ilaa Janaraalkii Napoleon ee Berthier uu gaadhsiiyey “dhaawicii dilaaga ahaa” isagoo qabtay Pius VI. Saddexda boqol iyo lixdanka sano ee Rooma jaahiliga ah, laga bilaabo 30 BC ilaa 330, waxay u dhigmaan 1260-kii sano ee Rooma Baabawi, iyadoo mid walba bilaabmay marka caqabaddii saddexaad (Masar, Ostrogoths) ay dhacdo.

“Boqorka woqooyi” ee casriga ahi wuxuu ka soo muuqdaa aayadda 40. Sannadkii 1989, baabacyadu, iyagoo si qarsoodi ah xulafu ula ah Maraykanka Reagan (oo lagu astaysay gaadhifardoodo, maraakiib, iyo fardooley), waxay ridaan Midowgii Soofiyeeti, oo ah “boqorka koonfureed” (cawaannimo/ Shuuciyad). Aayadda 41 waxay tilmaamaysaa baabacyada oo qabsada “dalka ammaanta leh”—iyagoo u rogaya Maraykankii Protestant-ka ahaa Maraykan Kaatoolik ah—halka aayadaha 42 iyo 43 ay tilmaamayaan Qaramada Midoobay oo Masar lagu metelay inay isu dhiibto isbahaysi saddex-geesood ah oo ka kooban Qaramada Midoobay (masduulaagga), Vatican-ka (bahalka), iyo Maraykanka (nebiga beenta ah), kuwaas oo dunida u hagaya Armageddoon. Aayadda 45 waxay sii sheegaysaa dhammaadka quwaddan, “iyadoo aanay jirin cid caawisa,” dhaawaceedii oo ku bogsaday aayadda afartan iyo kow, hase yeeshee qaddarteedii oo lagu shaabadeeyey aayadda afartan iyo shan.

Akhtiyuum sanadkii 31 BC waa udub-dhexaadka aayadaha 25 iyo 26, iyadoo laga bilaabayo xukunkii Rooma ee 360-ka sano socday ee ka soo unkamay meesha quduuska ah ee qalcaddeeda. Iyadoo aayadda afar iyo tobnaad loo qaadanayo digniin xaddidaysa, sheekada Rooma tii jaahiliga ahayd ee ka bilaabmaysa aayadda lix iyo tobnaad ilaa isbeddelka ku wajahan Rooma baabtinimo ee aayadda kow iyo soddonaad waa xariiqda dhammaystiran ee Rooma jaahiliga ah. Xariiqdaas waxa loo qaybiyaa saddex qaybood. Aayadda lix iyo tobnaad ilaa laba iyo labaatanaad waa xariiqda sarreyntii Rooma ee Israa’iiltii qadiimiga ahayd. Aayadaha saddex iyo labaatanaad iyo afar iyo labaatanaad waxay tilmaamayaan hawshaas dhismaha boqortooyo ee Rooma adeegsatay markii ay ku qabsanaysay isbahaysiyo iyo heshiisyo iyadoo ay la socdaan awood ciidan. Laga bilaabo aayadda afar iyo labaatanaad ilaa tibaaxda ugu dambaysa ee aayadda kow iyo soddonaad waa xariiq laba-qaybood ah oo matalaysa muddo ay Rooma is-sarraysiisay, dabadeedna ay ku xigtay dhicitaan.

“Waqtiga la qoondeeyey” waa dhammaadka 360-kii sannadood ee sannadka 330. Aayadaha toddoba iyo labaatanaad ilaa weedha ugu dambaysa ee aayadda kow iyo soddonaad, taas oo tilmaamaysa goortii awoodda baabawnimada, oo lagu matalay karaahiyada wax baabi’isa, lagu fadhiisiiyey carshiga sannadkii 538, waa taariikhda Roomaankii jaahiliga ahaa marka loo eego muddada saddex boqol iyo lixdan sannadood ee xukunka sarreeya, taas oo dabadeed ay xigto laba boqol iyo siddeed sannadood oo dhicitaan tartiib-tartiib ah.

Sidaas daraaddeed “wakhtiga” aayadda afar iyo labaatanaad wuxuu ka bilaabmaa 31 BC, iyadoo lagu daray boqorka koonfureed xukunka boqorka woqooyi, wuxuuna ku dhammaadaa 330, markii boqorka woqooyi loo kala qaybiyey bari iyo galbeed. Laga bilaabo 330 ilaa 538, Roomaankii

jaahilka ahaa si tartiib tartiib ah ayuu u burburaa. Aqoonsiyada nebiyadeed ee kala duwan ee la xiriira tallaabooyinka kala duwan ee burburka Roomaankii jaahilka ahaa waa tiirarka nebiyadeed ee u saamaxa ardayga wax sii sheegidda inuu garto Erayga nebiyadeed ee Ilaah. Iyadoo la fulinayo aayadda afar iyo tobnaad ee Daanyeel kow iyo tobnaad, Rooma waxay dhistaa aragtida, mid ka mid ah siyaabaha ay taas si dhab ah u samaysana waa iyada oo ku maraysa dhicitaankeeda. Aayaddu waxay leedahay, “weliba tuugta dadkaaga ayaa isa sarraysiin doona si ay u dhisaan aragtida; laakiin way dhici doonaan.”

Markii Rooma lagu soo weeraro maraakiibta Chittim, dabadeedna ay weerarto koonfurta, ma ay ahayn sidii middii hore ama middii dambaba; waayo, laga bilaabo halkan wixii ka dambeeya waxaa la sawirayaa dhicitaankii awoodda Rooma. Afarta buun ee ugu horreeya toddobada buun ee Muujintii Yooxanaa, ee laga helo cutubka siddeedaad, waxay si gaar ah u tilmaamayaan afarta quwadood ee waaweyn ee ugu dambayntii keenay in Rooma galbeedku dhammaato sannadkii 476. Aragtida waxaa la dhisaa markii tuugagga dadkaaga ay isa sarraysiiyaan oo ay dhacaan. Aragtida nebinnimada waxaa lagu muujiyey qaab-dhismeedka dhicitaankii Rooma. Rooma jaahilka ah ee galbeedku waxay dhacday intii u dhexaysay 330 ilaa 538. Rooma baadariyaddu waxay dhacday 1798. Taariikhda buunka shanaad iyo lixaad, Rooma bari waxay u dhacday Turkidii Cuthmaaniyiinta sannadkii 1453. Saddexdaas dhicitaan waxay qayb ka yihiin aragtida ay dhiseen tuugagga dadkaaga.

Aayaddu waxay leedahay, “Oo weliba kuwa dadkaaga dhaca ayaa isa sarraysiin doona inay aragtida dhisaan; laakiinse way dhici doonaan.” Laga bilaabo 31 BC ilaa 330, Roomaankii jaahiliga ahaa “way isa sarraysiiyeen” iyagoo haysta sarreyntooda dunida oo dhan. Laga bilaabo 330 ilaa 538, Roomaankii jaahiliga ahaa wuu dhacay si loogu diyaariyo in ninkii dembigu uu ku fariisto macbudka Ilaah, isagoo ku dhawaaqaya inuu Ilaah yahay. Laga bilaabo 538 ilaa 1798, awooddii baadariga “way isa sarraysiisay,” oo 1798 way dhacday. Laga bilaabo 31 BC ilaa 330, Rooma Galbeedku “way isa sarraysiisay” iyada oo ah xarunta boqortooyadii Roomaanka, oo laga bilaabo 330 ilaa 476 way dhacday. Sannadkii 330, Constantine wuxuu sarraysiiyey in Constantinople ay tahay xarunta Rooma Bari, oo 1453 Rooma Bari way dhacday. Xilliyada matalaadaha kala duwan ee Rooma, mid kastaa wuxuu leeyahay xilli ay Roomu isa sarraysiiso, oo ay ku xigto xilli muujinaya dhicitaankeeda, waayo “kuwa dadkaaga dhaca ayaa isa sarraysiin doona inay aragtida dhisaan; laakiinse way dhici doonaan.”

Ereyga Cibraaniga ah ee loo tarjumay “tuugo” waxaa si ka habboon loogu turjumi karaa “jebiyeyaal,” waayo waxay si dhow ula jaanqaadaysaa macnaha asaasiga ah ee xididka erayga—jebin ama kala dhexgalid—halkii ay si gaar ah uga ahaan lahayd “tuugo” (taas oo tilmaamaysa xatooyo). Ereygu wuxuu tilmaamayaa kuwa jebiya xuduudaha, sharciyada, ama axdiyada, ee ma aha oo keliya kuwa hanti xada. Rooma waa jebiyaha ku jira waxsii-sheegidda Kitaabka Quduuska ah, in kastoo aayadda afar iyo tobnaad loogu tarjumay “tuugo.” Daanyeel cutubka labaad Rooma waa boqortooyada birta ah, dabadeedna cutubka toddobaad bahalka afraadna isaguna waa Rooma.

Taas dabadeed waxaan ku arkay waxyiyo habeennimo, oo bal eeg, bahal afraad oo cabsi badan oo laga cabsado, aadna u xoog badan; waxaana uu lahaa ilko bir ah oo waaweyn: wuuna liqay

oo kala jejebiyey, wixii hadhayna cagihisuu ku tuntay; wuxuuna ka duwanaa dugaagyadii isaga ka horreeyey oo dhan; wuxuuna lahaa toban gees. Daniel 7:7.

Bahalka afraad—oo ah Rooma—wuxuu leeyahay ilko “bir” ah, waayo waa isla boqortooyadii afraad ee cutubka labaad loogu matalay bir. Aayadda toddobaad bahalka afraad ee Rooma “wuxuu kala jejebiyaa,” oo markii uu kala jejebiyana “hadhkiina wuxuu ku tuntay cagihisa.” Bahalka Rooma waa boqortooyada birta, sifada kala jehebinta iyo ku tumashada hadhaagana waxay ka dhigan tahay falka cadaadiska. Cadaadiska lagu keenay reer binu Israa’iil ee hore wuxuu ahaa “calaamad.”

Oo weliba habaaryadan oo dhammu way kugu iman doonaan, wayna ku daba geli doonaan oo ku gaadhi doonaan, ilaa lagaa baabbi’iyo; maxaa yeelay, ma aad dhegaysan codkii Rabbiga Ilaahaaga, si aad u xajisid amarradiisa iyo qaynuunnadiisa uu kugu amray. Oo waxay kuu ahaan doonaan calaamad iyo yaab, oo weligoodna waxay ku dul ahaan doonaan farcankaaga. Maxaa yeelay, Rabbiga Ilaahaaga uguma aad adeegin farxad iyo rayrayn qalbi, taas oo ka timid badnaanta wax kasta; sidaas daraaddeed waxaad addoommo ugu ahaan doontaa cadaawayaashaada uu Rabbigu kugu soo diri doono, adigoo ku jira gaajo, iyo harraad, iyo qaawanaan, iyo wax walba u baahan; oo isna wuxuu qoortaada saari doonaa harqood bir ah, ilaa uu ku baabbi’iyo. Rabbigu wuxuu kugu soo kicin doonaa quruun meel fog ka imanaysa, oo ka imanaysa darafka dhulka, sida gorgorku degdeg ugu duulo; waana quruun afkeeda aadan garan doonin; quruun wejigeedu qallafsan yahay, oo aan odayga tixgelinayn, kan yarna aan u naxayn. Sharciga Kunoqoshadiisa 28:45–50.

Habaaradii ku soo degtay reer binu Israa’iiltii hore, oo ka dhalatay caasinnimadooda, waa “calaamad iyo yaab, oo ku dul ahaan doona adiga iyo farcankaagaba weligood.” Habaaridda waxaa lagu soo dejin lahaa iyaga “quruun weji adag leh.” Bahalka ilkaha birta leh ee “burburiya oo kala jajabiya, hadhaagana ku tuntiya” ee ku xusan cutubka toddobaad, sidoo kale waa boqortooyadii afraad ee ka soo baxda kala qaybsanaantii boqortooyadii Iskandar; oo sida Muuse ku sheegay Sharciga Kunoqoshadiisa, boqortooyadaasu waa quruun afkeeda reer binu Israa’iiltii hore ayan garanayn. Boqortooyada Rooma ee ku xusan Daanyeel cutubka siddeedaad waa quruun weji adag leh iyo quruun ku hadasha af kale.

Haddaba tan jabtay, iyadoo afar ay meesheedii ka istaageen, afar boqortooyo ayaa ka soo kici doona quruunta, laakiin kuma iman doonaan xooggiisii. Oo wakhtiga dambeba ee boqortooyadooda, markii xadgudbayaashu ay gaadhaan buuxnaanta, boqor weji adag leh oo fahmaya hadallo dahsoon ayaa kici doona. Daniel 8:22, 23.

“Kuwa dhaca (kuwa jebiya) ee dadkaaga” waxay adkeeyaan muujintii; way is-weyneeyaan oo way dhacaan. Boqortooyadii afraad ee birta ahayd waxay ahayd Roomaankii jaahilka ahaa, kaas oo si buuxda u talin jiray markii ay is-weyneeyeen, hase yeeshee dhicitaankoodii ugu dambeeyey wuxuu noqday sifo nebiyadeed oo adkaysa muujinta. Iyagu waa kuwa jebiya, waayo dadka Ilaah ayay ku tuntaan silcin darteed.

Waxaan daraasaddan ku sii wadi doonnaa maqaalka xiga.